

L. A. BILL No. XXXI OF 2022.

A BILL

**FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS
AND PANCHAYAT SAMITIS ACT, 1961.**

५

सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३१.

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा
करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम,
१९६२ चा १० १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक
महा. ५. व्हावे अशी परिस्थिती असितत्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी
२०२२ चा दिनांक १२ सप्टेंबर २०२२ रोजी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (तिसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२,
महा.
अध्या. ९. प्रग्राह्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी,** भारतीय गणराज्याच्या त्राहतराब्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (तिसरी सुधारणा) अधिनियम,
प्रारंभ. २०२२, असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक १२ सप्टेंबर २०२२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

५

सन १९६२ चा २. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, १९६२ चा
महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक “मुख्य अधिनियम” असा केला आहे), याच्या कलम ७५ख मधील, विद्यमान परंतुके वगळण्यात येतील.
५ याच्या कलम
७५ख ची
सुधारणा.

महा. ५.

सन १९६२ चा ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ९१ब मधील, विद्यमान परंतुके वगळण्यात येतील.

महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक
५ याच्या कलम
९१ब ची सुधारणा.

सन २०२२ चा ४. (१) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (तिसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२ हा, याद्वारे, २०२२ चा
महाराष्ट्र अध्यादेश निरसित करण्यात येत आहे.
क्रमांक ९ याचे १० महा.

अध्या. ९.

निरसन व (२) अशाप्रकारे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य
अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या,
उक्त अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिती, काढलेली
अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

१५

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (१९६२ चा महा. ५) याची कलमे ७५ख व ९१ब ही, जेव्हा सर्व पीठासीन अधिकायांची पदे एकाचवेळी रिक्त होतात तेव्हा, त्या पदांच्या सर्व अधिकारांचा वापर करण्यासाठी आणि त्यांची सर्व कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी अधिकायांना प्राधिकार देण्याकरिता शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेला आदेश काढण्यासाठी राज्य शासनास अधिकार प्रदान करतात. उक्त कलमांच्या परंतुकांमध्ये अशी तरतूद होती की, प्राधिकृत करण्याचा कालावधी, चार महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही आणि अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये, उक्त कालावधी वेळोवेळी वाढविता येईल, परंतु, एकूण कालावधी, एकत्रितपणे सहा महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही.

२. २५ जिल्हा परिषदांचा व २८३ पंचायत समित्यांचा कालावधी, मार्च, २०२२ मध्ये समाप्त झाला, म्हणून, उक्त कलमे ७५ख व ९१ब यांच्या परंतुकांन्वये आदेश काढून उक्त जिल्हा परिषदांवर व पंचायत समित्यांवर शासनाद्वारे प्रशासकांची नियुक्ती करण्यात आली.

उक्त जिल्हा परिषदांच्या व पंचायत समित्यांच्या निवडणुकांचा सुधारित कार्यक्रम प्रक्रियाधीन असताना, विशेष विनंती याचिका क्र. १९७५६/२०२१ यामध्ये, सर्वोच्च न्यायालयाने, त्याच्या दिनांक २२ ऑगस्ट, २०२२ च्या आदेशाद्वारे असा निर्देश दिला आहे की, पक्षकारांनी, पाच आठवड्यांच्या कालावधीसाठी जैसे थे स्थिती ठेवावी.

३. उक्त जिल्हा परिषदांवर व पंचायत समित्यांवर नियुक्त केलेल्या प्रशासकांचा पदावधी, सप्टेंबर, २०२२ या महिन्यामध्ये समाप्त झाला आहे. तथापि, सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशामुळे, उक्त कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी उक्त जिल्हा परिषदांच्या व पंचायत समित्यांच्या निवडणुका घेण्यात आल्या नाहीत. म्हणून, प्रशासकांच्या नियुक्तीच्या कमाल कालावधीची तरतूद करणारी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ याची उक्त कलमे ७५ख व ९१ब यांची परंतुके वगळणे इष्ट होते.

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक १२ सप्टेंबर २०२२ रोजी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (तिसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२ (२०२२ चा महा. अध्या. १), प्रख्यापित केला होता.

५. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक ६ डिसेंबर, २०२२.

गिरीश महाजन,
ग्रामविकास मंत्री.

सन २०२२ चे विधेयक क्रमांक ३१ महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (तिसरी सुधारणा)
विधेयक, २०२२ याचे परिशिष्ट.

(महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ यातील उतारे)

(सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५)

१. व ७५ अ.

***

***

***

“ ७५ब. जेव्हा कोणत्याही कारणामुळे, कोणत्याही वेळी सभापती, उप सभापती व कलम ७७ अ सर्व पीठासीन खालील सरपंच समितीचा सभापती यांची पदे एकाचवेळी रिक्त झाली असतील अशा बाबतीत, या अधिनियमात किंवा त्याखाली करण्यात आलेल्या नियमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, नवीन सभापतीची किंवा उप सभापतीची निवडणूक होईपर्यंत, राज्य शासनाला, राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे मुख्य कार्यकारी अधिका-याला किंवा याबाबतीत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा अन्य अधिका-याला,-

(क) पंचायत समिती व सरपंच समिती यांच्या तसेच सदस्य वगळता सभापती, उप सभापती आणि सरपंच समितीचा सभापती यांच्या सर्व अधिकारांचा वापर करण्यासाठी व त्यांची सर्व कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी : किंवा

(ख) सभापती, उप सभापती व सरपंच समितीचा सभापती यांच्या सर्व अधिकारांचा वापर करण्यासाठी व त्यांची सर्व कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी,

प्राधिकृत करता येईल.

परंतु, या कलमाखालील प्राधिकृत करण्याच्या आदेशाचा कालावधी हा चार महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, आदेशात नमूद करावयाच्या अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये, उक्त कालावधी, त्या आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा आणखी कालावधीसाठी, वेळोवेळी वाढविण्यात येईल, मात्र अशा प्राधिकृत करण्याच्या आदेशाचा कालावधी हा एकूण सहा महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही”.

७६. ते ९१अ.

***

***

***

“ ९१ ब. अध्यक्ष, उपाध्यक्ष आणि विषय समित्यांचे सभापती यांची अधिकारपदे कोणत्याही कारणामुळे कोणत्याही वेळी, एकत्रच रिकामी झाली असतील अशा बाबतीत, या अधिनियमात किंवा त्याखाली तयार करण्यात आलेल्या नियमात काहीही अंतर्भूत असेल तरी, नवीन अध्यक्ष किंवा उपाध्यक्ष यांची निवडणूक होईपर्यंत, राज्य शासनाला राजपत्रात आदेश प्रसिद्ध करून, मुख्य कार्यकारी अधिका-याला किंवा त्याबाबतीत त्यांच्याकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा इतर अधिका-याला.

(अ) परिषद सदस्यांचे अधिकार वगळून, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष आणि विषय समित्या यांचे सभापती यांचे अधिकार धरून जिल्हा परिषद स्थायी समिती व विषय समित्या आणि इतर समित्या यांचे सर्व अधिकार वापरल्यास आणि त्यांची सर्व कर्तव्ये पार पाडण्यास, किंवा

(ब) अध्यक्ष, उपाध्यक्ष आणि विषय समित्या आणि इतर समित्या यांचे सभापती यांचे सर्व अधिकार वापरल्यास व त्यांची सर्व कर्तव्ये पार पाडण्यास,

प्राधिकृत करता येईल.

सर्व पीठासीन
अधिका-यांची
अधिकार पदे
एकाचवेळी रिक्त
झाली असताना
त्यांच्या
अधिकारांचा वापर
करण्यासाठी
आणि त्यांची
कर्तव्ये पार
पाडण्यासाठी
एखाद्या
अधिका-याला
प्राधिकृत
करण्याचा राज्य
शासनाचा
अधिकार.

परंतु, या कलमाखालील प्राधिकृत करण्याच्या आदेशाचा कालावधी हा चार महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, आदेशात नमूद करावयाच्या अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये, उक्त कालावधी, त्या आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा आणखी कालावधीसाठी, वेळोवेळी वाढविण्यात येईल, मात्र अशा प्राधिकृत करण्याच्या आदेशाचा कालावधी हा एकूण सहा महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही. ”.

१२. ते २९०.

***

***

***

अनुसूची.

***

***

***

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३१.]

[महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या
अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा
करण्यासाठी विधेयक.]

[श्री. पिरीश महाजन,
ग्रामविकास मंत्री.]

राजेन्द्र भागवत,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.